

Anmeldelser og Kritikker.

Bemærkninger i Anledning af Prof. K. RØRDAM's
Mindetale over J. F. JOHNSTRUP.

Af
V. Nordmann.

I den i dette Hefte trykte Mindetale over J. F. JOHNSTRUP har Prof. RØRDAM paa Siderne 45—47 givet en historisk Oversigt over Kvartærgeologiens Standpunkt paa den Tid, da JOHNSTRUP tiltraadte Stillingen som Professor ved Universitetet, og deri tillige givet en Fremstilling af forskellige Naturforskeres Anskuelse om Istiden og dens Fænomener.

Ved i Egenskab af Redaktør for »Medd. fra Dansk geol. Forening« at gennemlæse Prof. RØRDAM's Manuskript, saa jeg snart, — hvad Forf. heller ikke lægger Skjul paa — at store Dele af denne historiske Oversigt er et Optryk af den Fremstilling, Forf. tidligere har givet i sin Lærebog: Geologi og Jordbundslære I. Bd. Den almindelige Geologi. Kbhvn. 1908, og det var med ikke ringe Forbavselse, at jeg saa, at han endog vilde optrykke en Udtalelse, hvis Urigtighed forlængst er bleven paavist. Forf. siger nemlig i denne Lærebog S. 369: »Det er dog utvivlsomt, at en anden dansk Forsker, *Japetus Steenstrup*, allerede meget tidligt har haft en ganske anden Opfattelse af Forholdene end Forchhammer, en tydelig Opfattelse af, at der havde været en Istid her i Norden. Allerede i 1837 i sin Prisaafhandling om Moserne, der vil blive omtalt under Danmarks Geologi, viser Steenstrup sig at være ganske klar paa, »at jo længere vi gaar tilbage i Tiden, desto raaere og koldere var Klimaet« og »I Begyndelsen af vor nuværende Jordperiode var en stor Del af Europa . . . skjult af et efterhaanden forsvundet og forsvindende Isdække«.

Dette Stykke fra Lærebogen optrykker Prof. RØRDAM nu i sin foranstaaende Mindetale S. 46—47 med ganske ringe Omstilling af enkelte Ord, væsentlig foranlediget ved et tilføjet Indskud om en Bemærkning af THORODDSEN. Men dette kan ikke andet end vække den højeste Forundring, efter at afdøde Dr. WILLIAM SØRENSEN i sit sidste Arbejde: Professor, Dr. K. Rørdam og »Kjøkkenmøddingerne« m. m. En kritisk Analyse. Kbhvn. 1915, S. 18—24,

ikke blot har paatalt de af Prof. RØRDAM forvanskede og derfor misvisende Citater efter STEENSTRUP, men ogsaa tydelig har paavist, at STEENSTRUP ikke i 1837 kan have udtalt sig paa angivne Maade om Istheorien, al den Stund denne (i Følge RØRDAM) først blev endelig fremsat og begrundet af AGASSIZ i 1840.

Da jeg ikke kunde tænke mig, at Prof. RØRDAM uden særdeles vægtige Grunde kunde undlade at tage tilbørligt Hensyn til WILLIAM SØRENSENS Paavisning, gennemlæste jeg STEENSTRUPS originale Besvarelse af den i 1836 udsatte Prisopgave, hvilket Manuskript er deponeret i »Danmarks geologiske Undersøgelser«s Arkiv, og da jeg heri (selvfølgelig! kunde man gerne sige) ikke fandt et eneste Ord om hele denne Sag, henstillede jeg til Prof. RØRDAM at forandre dette Stykke i »Mindetalen«, hvad der kunde gøres saa meget desto lettere, som Prof. RØRDAM ved selve Mindefesten paa Grund af Tidens Knaphed slet ikke omtalte dette Punkt. Resultatet blev imidlertid kun, at Forf. strøg Aarstallet 1837. Men derved har — som enhver let kan se — den historiske Sandhed ikke faaet tilstrækkelig Oprensning, thi ikke blot er det nu meningsløse Ord »allerede« (»Mindetale« S. 47, L. 2 f. o.) bleven staaende tilbage, men det var jo slet ikke i Prisaafhandlingen, at STEENSTRUP skrev de citerede Betragtninger over Klimatforandringerne og Istiden, men i Publikationen fra 1842, og skønt denne Publikation selvfølgelig i det store og hele indeholder de Resultater, der var meddelte i Besvarelsen (af 1837) af Prisopgaven, er den trykte Publikation dog saa stærkt afvigende, omarbejdet og forøget, at det er ganske forkasteligt at citere den, som om den var selve Prisaafhandlingen.

Endnu en lille Bemærkning: blandt det nye, hvormed ovennævnte historiske Afsnit i Mindetalen er forøget, er (S. 46) et Citat efter TH. THORØDSEN: Japetus Steenstrups Rejser paa Island 1839—40. Heri fortælles, at STEENSTRUP med sit skarpe Blik straks opdagede Ligheden mellem Rullestensbakkerne i Jylland og Morænerne ved Skeidararjökull. Det fremgaar dog ikke tydeligt af Citatet, at STEENSTRUPS Blik var saa skarpt, at han ogsaa opdagede, at de danske Bakker ligesom de islandske Moræner skylder Indlandsisen deres Oprindelse — og det er vel Meningen at tillægge Steenstrup dette Skarpsyn; hvad der jo unægtelig vilde have været højst overraskende, hvis THORØDSENS Udsagn, at »den Gang kendte man intet til glaciale Dannelser, Istid eller saadan noget«, var rigtigt. Men dette er jo — som bekendt — uheldigvis ikke Tilfældet.
